

**Инвестициялары хөвеслендирмек ве өзара горамак
хакында Украинаның Министрлер Кабинети билен
Түркменистаның Хөкүметиниң арасындакы**

Ы Л А Л А Ш Ы К

Мундан бейлэк “Ылалашян Тараплар” дийлип атландырылян Украинаның Министрлер Кабинети билен Түркменистаның Хөкүмети,

Ылалашян Тарапларың арасында ыкдысады хызматдашлыгы гиңелтмек үчин аматлы шертлери дөрөтмек исләп,

өзара инвестициялар үчин аматлы шертлери дөрөтмәге ве голдамага мейил эдип,

инвестициялары чекмегиң ве өзара горамагың телекечилик ишини пугталандырмага ве Ылалашян Тарапларың арасында ыкдысады ганашыклары өсдүрмек ишине гошулян гошанды эп-эсли артдырмага аматлы тәсир этжекдигини ыкрав эдип,

шулар барада ылалашдылар:

**1 мадда
Кесгитлемелер**

Шу Ылалашыгың максатлары үчин ашакдакы адалгалар шулары аңладяр:

1. “Инвестициялар” адалгасы бир Ылалашян Тарапың инвесторларының бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында онуң милли канунларына лайыклықда гоян гымматлыкларының әхли гөрнүшлерини аңладяр ве хусусан-да шу ашакдакылары өз ичине аляр, йөне олар билен чәкленмейәр:

а) гозгалиян ве гозгалмаян эмләги (биналар, десгалар, энжамлар ве бейлеки мадды гымматлыклар) хем-де онуң билен багланышыклы болан ипотека, гирев хукугы, карзы үзмеги үпжүн этмек ве бейлекилер ялы эмләк хукукларыны;

б) пул серишделерини, акциялары, гоюмлары ве бейлеки гымматлы кагызлары;

в) пул талапларыны ве шертнамалайын борчнамалары ерине етирмеги талап этмек үчин хукугы;

г) интеллектуал эчилиге хукугы, шол санда авторлык хукукларыны, ойлап тапышлар үчин хукуклары, патентлери, сенагат тасламаларыны ве нусгаларыны, сөвда нышанларыны, фирма атларыны, гелип чыкышының гөркезижилерини, технологиялары, “ноу-хаулары” ве бейлекилери;

д) хожалык ишини алып бармага хукуклары, шол санда концессия хукугыны, концессия хукугы болса тебиги серишделери, канун я-да шертнама

боюнча алнан бейлеки уланыш объектлерини гөзлемекде, ишлэп гечмекде, чыкармакда я-да уланмакда беян эдилйэр.

2. "Инвестор" адалгасы Ылалашян Тарапларың хер бири барасында:

а) ислендик Ылалашян Тарапың гражданы болуп дурян ве бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында онуң канунларына лайыклыкда инвестицияны амала ашырян физики тарапы;

б) ислендик Ылалашян Тарапың канунларына лайыклыкда дөредилен, онуң территориясында өз ерлешйән ери болан ве бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында инвестицияны амала ашырян юридик тарапы, юридик тарапың хукугына эе болан я-да шейле хукуга эе болмадык бейлеки жемгыетлери я-да бирлешиклери аңладяр.

3. "Гирдежилер" адалгасы инвестициялар нетижесинде алнан пуллары, шол санда пейданы, дивидендлери, авторлык гонорарларыны, комиссион байраклары аңладяр, йөне олар билен чәкленмейэр.

4. "Территория" адалгасы:

а) Украина бабатда - гуры ер серхетлерини гуршап алян мейданы, шейле хем өз канунларына, кадаларына ве халкара хукугына лайыклыкда Украинаның өз озыгыярлы хукукларыны ве юрисдикациясыны амала ашырян территориал сувларында ерлешйән деңиз территориясыны, деңзиң дүйбүни, онуң байлыкларыны аңладяр.

б) Түркменистан бабатда - Түркменистаның дөвлет территориясыны, шейле хем халкара хукугына лайыклыкда кесгитленилйән, Түркменистаның инвестициялар бабатдакы канунлары уланылян иши амала ашырып болжак себитлери;

2 мадда

Инвестициялары хөвеслендирмек ве горамак

1. Ылалашян Тарапларың хер бири өз милли канунларына лайыклыкда өз территориясында бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларының инвестицияларыны хөвеслендирер ве олар үчин аматлы шертлери дөредер.

2. 1 мадданың 1 пунктунда кесгитленилен инвестициялар ве олар билен багланышыклы гирдежилер шу Ылалашыга лайыклыкда долы горагдан пейдаланар. Шу мадданың 1 пунктуның дүзгүнлерине зыян етирмезден, шейле гирдежилер гайтадан инвестирленилен халатында алынян әхли гирдежилере хем мунуң өзи дегишлидир. Кануның чәклеринде инвестицияларың гиңелдилмеги, үйтгедилмеги я-да өзгердилмеги инвестициялар хөкмүнде оларың хәсиетине тәсир этмез.

3 мадда

Инвестицияларың милли дүзгүни

1. Ылалашян Тарапларың хер бири өз территориясында бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларының инвестициялары хем-де инвестициялар

билен багланышыклы иш барада шол инвестициялары доландырмага я-да олара ыгтыяр этмәге пәсгел берип билжек кемсидижи хәсиетли чәрелериң уланылмагыны арадан айырян адалатлы ве деңхукуклы дүзгүни үпжүн этмәге борчланяр.

2. Шу мадданың 1 пунктунда агзалып гечилен дүзгүниң аматлылыгы өз инвесторларының инвестициялары я-да ислендик үчүнжи дөвлетлериң инвесторлары ве шейле инвестициялар билен багланышыклы иши бабатда үпжүн эдилйән дүзгүнден пәс болмаз.

3. Шу мадданың 1 ве 2 пунктларының дүзгүнлери Ылалашян Тарапларың бирини бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларына Ылалашян Тарапың:

а) эркин сөвда зонасына, гүмрүк я-да ыкдысады бирлешигине, ыкдысады өзара көмек гурамасына я-да Ылалашян Тарапың шейле гурамалара гатнашыжылара үпжүн эдйән еңилликлери ве артыкмачлыклары ялы еңилликлериң хем-де артыкмачлыкларың үпжүн эдилмегини гөз өңүнде тутян халкара ылалашыгына гатнашмагы;

б) ики гезек салгыт салынмагыны арадан айырмак барадакы халкара ылалашыгы я-да салгыт меселелери боюнча башга бир шертлешиклер;

в) серхетяка сөвдасының меселелери боюнча шертлешиклер эсасында ислендик үчүнжи дөвлетиң инвесторларына я-да оларың инвестицияларына үпжүн эдйән я-да гелжекде үпжүн этжек еңилликлерини ве артыкмачлыкларыны дегишли этмәге борчлы эдйән хөкмүнде дүшүндирилмез.

4 мадда

Йитгилериң өвезини долмак

1. Бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында уруш я-да башга бир яраглы дава, адатдан дашары ягдай, дөвлет агдарылышыгы я-да башга бир шунуң ялы хадыса себәпли инвестицияларына зыян етирилен Ылалашян Тарапың инвесторларына йитгилериң өвезини долмак ве компенсация бабатда аматлылыгы өз инвесторларына я-да ислендик үчүнжи дөвлетлериң инвесторларына үпжүн эдилйән дүзгүнден пәс болмадык дүзгүн үпжүн эдилер. Шунда амала ашырылян төлеглер конвертирленилйән ве эркин гечирилйән болар.

2. Шу мадданың 1 пунктуна зыян етирмезден, бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында шу пунктда саналып гечилен ислендик ягдайлар махалы Ылалашян Тарапларың хәкимиет органлары тарапындан оларың эчилигини реквизиция этмеги ве вейран этмеги нетижесинде йүзе чыкян йитгилери чекйән болса, олар харбы херекетлер билен йүзе чыкмадык я-да зерур ягдай себәпли талап эдилмедик болса Ылалашян Тарапларың бириниң инвесторларының чалт хем-де барабар өвезини долмага хукугы бардыр.

5 мадда **Экспроприирлемек**

1. Ылалашян Тарапларың бириниң инвесторларының бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында амала ашырылян инвестициялары миллилешдирилип, экспроприирленилип я-да миллилешдирмәге ве экспроприирлемәге (мундан бейләк экспроприирлемек дийилйәр) барабар нетижелери болан бейлеки чәрелере сезевар эдилип билинмез, шейле чәрелериң жемгыетчилик бәхбитлери үчин, канунлар боюнча белленилен тертип бержай эдилип, кемситмезлик эсасында амала ашырылян ве чалт, барабар ве нетижели өвезини долманың төленилмеги билен утгашдырылян халатлары муңа гирмейәр.

2. Шу мадданың 1 пунктунда гөркезилен өвезини долуш гүнделик базар нырхлары ве/я-да ыкrap эдилен аудитор я-да аудиторчылык фирмасы тарапындан тассыкланылан эсасландырылан нырх кесиш эсасында хасапаныляр, эчилик хукугы бес эдилен пурсатда белленилйәр, бөкделмән төленилйәр ве конвертирленилмелидир хем-де эркин гечирилийән болмалыдыр. Өвезини долуш инвестиция амала ашырылан валютада я-да инвестор үчин ярамлы ислендик бейлеки валютада шейле өвезини долуша хукугың йүзе чыкан пурсатындан башлап ве онуң төленилийән пурсатына ченли LIBOR ставкасы боюнча процентлери хасапламак билен төленилйәр.

3. Экспроприирлемек нетижесинде зыян чекен инвесторларың экспроприирлемеге амала ашырян Ылалашян Тарапың канунларына лайыклықда өз халатларына шол Ылалашян Тарапың суд я-да бейлеки гарашсыз органының чалт гарамагына ве шу маддада беян эдилен йөрелгелере лайыклықда онуң инвестицияларының бахасының кесгитленилмегине хукугы болар.

4. Эгер бир Ылалашян Тарап 4 мадданың 2 пунктуна лайыклықда инвесторларың өз территориясының ислендик еринде уланылян канунлара лайыклықда дөрөдилен я-да гуралан ве акциялара я-да бейлеки эчилик хукукларына бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторлары тарапындан элик эдилйән компанияда инвестициялары экспроприирлейән болса, онда шу мадданың 1 пунктуның дүзгүнлериның бейлеки Ылалашян Тарапың шейле акциялара я-да бейлеки эчилик хукукларына элик эдйән инвесторларының инвестициялары бабатда чалт, барабар ве нетижели өвезини долманы үпжүн этмек үчин зерур болан дережеде уланылмагы кепиллендирилер.

6 мадда **Гечирмелер**

1. Хер бир Ылалашян Тарап Ылалашян Тарапларың уланылян канунларына лайыклықда бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларына инвестициялара ве инвестицион ишден алыян пейдалара дегишли болан төлеглери эркин гечирмәге болан әхли хукуклары кепиллендирийәр. Гечирмелер хайсыдыр бир чәклендирмелер ве узаклашдырмалар болмаздан гечирилер. Шейле гечирмелер хусусан-да шулары өз ичине алар, йөне булар билен чәкленмейәр:

а) инвестициялары голдамак ве артдырмак үчин зерур болан маяны хем-де бейлеки пул мөчберлерини;

б) гирдежилери;

в) инвестицияларың долы я-да кем-кәс ятырылмагыннан алнан серишделери;

г) инвестицияларың эсасында карзларың үзүлмегинден алнан серишделери;

д) шу Ылалашыгың 4 ве 5 мадаларында гөркезилен өвезини долушлары.

2. Эгер башгача шертлешилмедик болса, шу Ылалашыгың максатлары үчин, Ылалашян Тарапларың уланылян канунларына лайыклыкда гечирилйән сенеде гүнделик ылалашыклар үчин хақыкы болан ресми хүмметлер алыш-чалыш хүмметлери дийлип хасап эдилер.

7 мадда Суброгация

1. Эгер Ылалашян Тарапларың бири я-да онуң ыгыярлы органы өз инвестицияларына бейлеки Ылалашян Тарапың территориясында инвестициялар билен багланышыклы берлен кепиллендирмә лайыклыкда төлеги амала ашырян болса, онда икинжи Ылалашян Тарап:

а) кануна гөрә я-да хукук трансакциясына лайыклыкда биринжи Ылалашян Тарапың инвесторының я-да онуң ыгыярлы органының, ислендик хукукларыны я-да талапларыны бермеги;

б) биринжи Ылалашян Тарапың я-да онуң ыгыярлы органының инвесторың хукугыны амала ашырмагы ве талапларыны ерине етирмеги хем-де өзүне инвестициялара дегишли борчнамалары кабул этмеги суброгация этмегиң нетижесинде хукук аландыгыны ыкпар эдйәр.

2. Суброгация эдилен хукук я-да талап инвесторың илки башдакы хукукларыңдан я-да талапларыңдан ёкары болмаз.

3. Этйячландырылан инвесторың суброгация эдилен хукуклары ве борчнамалары шу Ылалашыгың 6 маддасына лайыклыкда амала ашырылян төлеглери гечирмәге хем дегишлидир.

8 мадда Ылалашян Тарапларың арасындакы жеделлери дүзгүнлешдирмек

1. Ылалашян Тарапларың арасындакы шу Ылалашыгың дүзгүнлерини дүшүндирмек я-да уланмак барадакы жеделлер мүмкин болдугыча Ылалашян Тарапларың арасында геплешиклер гечирмек аркалы чөзүлер.

2. Эгер шу мадданың 1 пунктунда ятланып гечилен жедел Ылалашян Тарапларың бири бейлеки Ылалашян Тарапа язмача хабарнама берлен пурсатындан башлап, 6 (алты) айың довамында Ылалашян Тарапларың арасында чөзүлип билинмесе, ол Ылалашян Тарапларың бириниң хайышы боюнча Арбитраж Судуна берлер.

3. Шу мадданың 2 пунктунда ятланып гечилен Арбитраж Суды ad hoc эсасында хер бир анык халат үчин шу усулда дөредилер: Ылалашян Тарапларың хер бири арбитраж барада язмача йүзтутма алнандан соң ики айың довамында бу судуң бир агзасыны беллейәр. Ики айың довамында ики агза өзара шертлешик боюнча үчүнжи арбитри - үчүнжи дөветиң гражданыны сайларлар, Ылалашян Тараплар макулландан соң ол Судуң Башлыгы везипесине белленер.

4. Эгер шу мадданың 3 пунктунда кесгитленилен мөхлетлериң довамында беллемеклик гечирилмесе, Ылалашян Тарапларың хер бири бейлеки шертлешиклер болмадык махалы зерур беллемәни гечирмек үчин Халкара Адалатлылык Судуның (International Court of Justice) Башлыгыны чагырып билер. Эгер Башлык Ылалашян Тарапларың бириниң гражданы болса я-да эгер башга бир себәплер она гөркезилен везипәни ерине етирмәге пәсгел берйән болса, беллемәни Башлыгың Орунбасары гечирмелидир. Эгер Башлыгың Орунбасарының хем Ылалашян Тарапларың бириниң гражданы болуп дуряндыгы я-да онуң шу везипәни ерине етирип билмежекдиги аныкланса, зерур беллемәни Халкара Адалатлылык Судуның везипеси боюнча улы болан хем-де Ылалашян Тарапларың хайсы хем болса бириниң гражданы болуп дурмаян агзасы гечирмәге борчлудыр.

5. Арбитраж Суды шу Ылалашыгың дүзгүнлери эсасында, шейле хем халкара хукугының умумылыкда ыкпар эдилен нормалары эсасында өз чөзгүтлерини газанар. Арбитраж Суды өз чөзгүтлерини сеслериң көплүги билен газанар. Онуң чөзгүди гутарныклы хәсиете эе болар ве Ылалашян Тарапларың икиси үчин хем хөкманы болуп дуряр. Арбитраж Суды жеделлере гарамак үчин өз амалларыны өзи беллейәр.

6. Ылалашян Тарапларың хер бири өзүниң суддакы агзалары ве арбитраж процесинде өзүне векилчилик эдилмеги билен багланышыклы чыкдажылары чекер. Башлык билен багланышыклы чыкдажылары ве бейлеки чыкдажылары Ылалашян Тарапларың икиси дең пайларда чекерлер.

Шунуң билен бирликде Суд өз чөзгүди билен чыкдажыларың башга хили пайланылмагыны белләп билер.

9 мадда

Ылалашян Тарап билен бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларының арасындакы жеделлери чөзмек

1. Ылалашян Тарапларың бириниң ве бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларының арасында соңкы Ылалашян Тарапың борчнамалары билен багланышыклылыкда биринжи Ылалашян Тарапың инвесторлары тарапындан амала ашырылян инвестициялар бабатда йүзе чыкян жеделлер мүмкин болдугыча, геплешиклер гечирмек аркалы чөзүлер.

2. Эгер шу Мадданың 1 пунктунда ятланып гечилен жеделлер алты айың довамында геплешиклер аркалы чөзүлип билинмесе, жеделе гатнашян ики Тарап жедели онуң тарапы болан Ылалашян Тарапың ыгыярлы Судуна чөзмек үчин берип билер.

3. Шу Мадданың 2 пунктуны уланмагың ерине Ылалашян Тарапларың хер бириниң инвесторы жедели:

а) БМГ-ның Халкара сөвда хукугы барадакы комиссияның (ЮНСИТРАЛ) Арбитраж Кадаларына лайыктыкта ad hoc Арбитраж Судуна;

б) Ылалашян Тарапларың икиси хем Вашингтон шәхеринде, Колумбия Округында, 1965 йылың 18 мартында гол чекмек үчин ачылан, Дөвлетлериң ве бейлеки Дөвлетлериң граждандарының арасындакы инвестицион жеделлер хакындакы Конвенция (Конвенция ICSID) гатнашыжылар болан халатында шол Конвенция лайыктыкта дөредилен Инвестицион жеделлери чөзмек барадакы Халкара меркезине арбитраж тайдан чөзмек үчин иберип билер.

4. Арбитраж Судуның чөзгүди гутарныкты ве жеделде ики Тарап үчин хем хөкманы болар; ол Ылалашян Тарапларың канунларына ве кадаларына лайыктыкта ерине етирилер.

Ылалашян Тарапларың хер бири өз арбитраж чөзгүтлериңиң ыкпар эдилмегини ве херекете гиризилмегини канунларына ве кадаларына лайыктыкта үпжүн эдйәрлер.

10 мадда

Бейлеки кадаларың уланылмагы

Эгер ислендик Ылалашян Тарапың канунларының дүзгүнлери я-да халкара хукугына лайыктыкта шу пурсатда бар болан я-да гелжекде шу Ылалашыга гошмача хөкмүнде Ылалашян Тарапларың арасында ёла гойлан борчнамаларда бейлеки Ылалашян Тарапың инвесторларының инвестицияларына шу Ылалашыкта гөз өңүнде тутуланындан хас аматлы дүзгүне хукук берйән хем умумы, хем йөрите кадалар болса, шол кадалар шу Ылалашыга гаранында хас аматлылығының дережесинде ондан илери тутулар.

11 мадда

Ылалашян Тарапларың арасындакы гатнашыклар

Ылалашян Тарапларың векиллери зерур халатда шу Ылалашыга дегишли меселелер билен багланышыктыкта консультациялары гечирйәрлер. Консультациялар дипломатик каналлар боюнча ылалашылан вагтда ве ерде Ылалашян Тарапларың бириниң теклиби боюнча гечирилер.

12 мадда

Ылалашыгы уланмак

Шу Ылалашык Ылалашян Тарапларың бириниң территориясында онун канунларына ве кадаларына лайыктыкта бейлеки Ылалашян Тарапың

инвесторлары тарапындан шу Ылалашык гүйже гирмэнкэ болшы ялы, гүйже гиренинден соң хем амала ашырылан эхли инвестициялар барада уланылар.

Шу Ылалашыга Ылалашян Тарапларың язмача разылыгы боюнча үйтгетмелер ве гошмачалар гиризиллип билнер.

13 мадда

Гүйже гирмеги, херекетиниң довамлылыгы ве бес эдилмеги

1. Хер бир Ылалашян Тарап шу Ылалашыгың гүйже гирмегини үпжүн эдйән дегишли ичерки дөвлет амалларының ерине етирилендиги хақында бейлеки Ылалашян Тарапа дипломатик ёллар аркалы язмача гөрнүшде хабар берер. Ылалашык соңкы язмача хабарнаманың сенесинден башлап гүйже гирйәр.

2. Шу Ылалашык 10 (он) йыл мөхлет билен баглашылар ве эгер Ылалашян Тарапларың хич бири шу Ылалашыгың херекетини бес этмек хақындакы өз мейли хақында дегишли мөхлетиң гечмегинден 12 (он ики) ай өң бейлеки Ылалашян Тарапы язмача хабардар этмесе, соңракы 5 (бәш) йыллык соңракы дөвүрлере өз-өзүнден узалар.

3. Шу Ылалашыгың 1-12 маддаларының дүзгүнлери шу Ылалашыгың херекетиниң бес эдилен сенесинден өң амала ашырылан инвестициялар барада шу Ылалашыгың херекети бес эдилен сенеден башлап соңракы он йылың довамында өз гүйжүни сақлар.

Ашгабат шәхеринде 1998 йылың “29” январында хер бир украин, түркмен ве рус диллеринде ики нусгада амал эдилди, өзи-де эхли текстлерин бирмеңзеш гүйжи бардыр. Шу Ылалашыгың тексти дүрлүче дүшүндирилен халатда рус дилиндәки текст эсас хөкмүнде алнар.

Украинаның Министрлер Кабинетиниң
адындан

Түркменистаның Хөкүметиниң
адындан

